

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ**

Επιμέλεια διαγωνίσματος: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ

A1.

1. ΛΑΘΟΣ («ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ»)
2. ΛΑΘΟΣ («ἢ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφὴν ἰκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἔνδεής»)
3. ΛΑΘΟΣ («πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμικὴ»)
4. ΣΩΣΤΟ («Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν»)
5. ΛΑΘΟΣ («ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα»)

B1. Εδώ η λέξη «μοῖρα»έχει την πρώτη της σημασία: μέρος, μερίδιο. Με την έκφραση θεία μοῖρα ο Πρωταγόρας αναφέρεται στη φωτιά και την ἔλλογη ικανότητα της χρήσης της (ἔμπυρος τέχνη), που ο ἄνθρωπος εἶχε πάρει ἀπὸ τους θεοὺς Ἥφαιστο και Αθηνά. Η φωτιά αποτελεί θεϊκό μερίδιο, γιατί το κατείχαν ως τότε μόνο οι θεοί, οι ἄνθρωποι το απέκτησαν με θεϊκή παρέμβαση του Προμηθέα και επιτρέποντας στον ἄνθρωπο να αναπτύξει πολιτισμό, του επέτρεψε, κατὰ συνέπεια, να αναγνωρίσει την ὑπαρξη των θεῶν. Η κορυφαία και ἀμεση συνέπεια του δώρου της φωτιάς, σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, είναι ακριβῶς η εμφάνιση της θρησκείας. («πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρῦεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν»).

Υπονοεῖται η αρχαιοελληνική αντίληψη ὅτι η –ανεξήγητη κατὰ τα ἄλλα– ανθρώπινη λογικότητα ἀνάγεται στον θεό ἢ εἶναι ο θεός μέσα μας. Μια τέτοια ἀναγωγή κάνει ο Πλάτων: «Πρέπει ὅμως να καταλάβουμε ὅτι το κυρίαρχο εἶδος της ψυχῆς, που δῶρισε ο Θεός στον καθένα μας, εἶναι ἕνας δαίμων. Εἶναι αὐτό που κατοικεῖ στην κορυφή του σώματος και μας ἀνυψώνει ἀπὸ τη Γη προς τον συγγενικό μας ουρανό, γιατί η ἀλήθεια εἶναι ὅτι εἴμαστε φυτὰ ὅχι της Γης ἀλλὰ του ουρανοῦ» Ο Ἀριστοτέλης υποστηρίζει: «Μπορούμε να πούμε ὅτι κινεῖ τα πάντα μέσα μας ἕνας θεός εσωτερικός. Και του λογικού στοιχείου

ακόμα αρχή δεν είναι το λογικό στοιχείο, αλλά κάτι ανώτερο. Τι άλλο, λοιπόν, θα είναι ανώτερο και από την επιστήμη και από τον νου, παρά ο θεός;»

B2.

1.β., 2.α., 3.α., 4.β., 5.β.

B3.

1) ΛΑΘΟΣ

2) ΣΩΣΤΟ

3) ΣΩΣΤΟ

4) ΛΑΘΟΣ

5) ΛΑΘΟΣ

B4. Τα δύο κείμενα που δίνονται προβάλλουν την αξία τήρησης των νόμων και υπακοής στη δικαιοσύνη. Καταρχάς στο χωρίο «Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χείριστον πάντων» ο Αριστοτέλης χαρακτηρίζει ανώτερο όλων των όντων τον άνθρωπο, όταν φτάνει στην ολοκλήρωση των σωματικών και πνευματικών του δυνατοτήτων, δρώντας με γνώμονα την λογική του και υπακούοντας στις αρχές του δικαίου. Μόνο τότε ο άνθρωπος μπορεί να ολοκληρώσει τον φυσικό του προορισμό και να επιτύχει την πολυπόθητη ευδαιμονία. Αντίστοιχα στο παράλληλο κείμενο ο Σωκράτης αρνούμενος να αποδράσει από τη φυλακή προβάλλει μέσα από την προσωποποίηση των νόμων («αν έρθουν οι Νόμοι και η Πολιτεία, σταθούν ξαφνικά μπροστά μας και μας ρωτήσουν») και μία εκ του αντιθέτου απόδειξη τις ολέθριες για την κοινωνία συνέπειες της ανυπακοής των πολιτών και παραβίασης των νόμων («Ἢ φαντάζεσαι πως είναι δυνατόν να στέκεται ὄρθια και να μην έχει αναποδογυριστεί εκείνη η Πολιτεία, όπου οι αποφάσεις των δικαστηρίων δεν ισχύουν καθόλου, αλλά ακυρώνονται και καταργούνται από οποιονδήποτε πολίτη;»). Άρα, και στα δύο κείμενα ο νόμος και η δικαιοσύνη θεωρούνται αναγκαίες προϋποθέσεις τόσο για την επίτευξη της ευτυχίας κάθε πολίτη όσο και για τη διασφάλιση της τάξης, της ευνομίας και της εύρυθμης λειτουργίας του κοινωνικού συνόλου.

Γ1. Αυτός, λοιπόν, έφτασε σε τέτοιο βαθμό κακίας και τόσο πολύ περιφρόνησε εσάς και φοβήθηκε τους εχθρούς και επιθύμησε να καταταγεί στο ιππικό και αδιαφόρησε για τους νόμους, ώστε καθόλου δεν ενδιαφέρθηκε για αυτές τις επικίνδυνες επιλογές του, αλλά προτίμησε και να στερηθεί τα πολιτικά του δικαιώματα και να δημευθεί η περιουσία του και να υποστεί όλες τις ισχύουσες ποινές περισσότερο παρά να καταταγεί με τους (βαριά οπλισμένους) πολίτες και να γίνει οπλίτης. Και άλλοι, που ποτέ ως τώρα δεν υπηρέτησαν ως οπλίτες, αλλά στο παρελθόν υπηρέτησαν

στο ιππικό και είχαν προξενήσει μεγάλες ζημιές στους εχθρούς, δεν τόλμησαν να ανεβούν πάνω στα άλογα, επειδή φοβούνταν εσάς και τον νόμο.

Γ2. Ο ρήτορας αναφέρεται στο τόλμημα του Αλκιβιάδη να καταταγεί στο ιππικό, ενώ δεν ήταν φιλικά προσκείμενος προς τον δημοκρατικό λαό («Αλκιβιάδης δ' ἐτόλμησεν ἀναβῆναι, οὔτε εὖνους ὦν τῷ πλήθει»), ενώ δεν είχε ιππεύσει νωρίτερα («οὔτε πρότερον ἵππεύσας»), ενώ δε γνώριζε καλά να ιππεύει («οὔτε νῦν ἐπιστάμενος») ούτε είχε περάσει από την προβλεπόμενη διαδικασία της δοκιμασίας («οὔτε ὑφ' ὑμῶν δοκιμασθεῖς»), γιατί, κατά τη γνώμη του, δε θα είναι δυνατόν η πόλη να τιμωρήσει όσους την αδικούν («ὡς οὐκ ἐξεσόμενον τῇ πόλει δίκην παρὰ τῶν ἀδικούντων λαμβάνειν»).

Γ3. ταῦτα, ἐπιθυμοῖο, φροντιοῦσι(ν), βουλευθῆναι, χρήμασι(ν), ὀπλίτου, ἐπεποιήκει, μείζονος, μεγίστης, λαβέ.

Γ4α.

τῶν νόμων: αντικείμενο του ρήματος «οὐκ ἐφρόντισεν»

ἄτιμος: κατηγορούμενο λόγω του συνδετικού «εἶναι» στο υποκείμενο οὗτος

πάσαις: ομοιόπτωτος κατηγορηματικός προσδιορισμός στο «ζημίαις»

ἐπὶ τοὺς ἵππους: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός τόπου στο «ἀναβῆναι»

δεδιότες: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο «ἕτεροι», ως επιρρηματικός προσδιορισμός αιτίας στο «οὐκ ἐτόλμησαν»

πόλεως: υποκείμενο της γενικής απόλυτης μετοχής «ἀπολουμένης»

ἀναβῆναι (το 2^ο στο κείμενο): αντικείμενο του ρήματος «ἐτόλμησεν», ἀναρθρο τελικό απαρέμφατο

Γ4β. ὥστε οὐδὲν αὐτῷ τούτων τῶν κινδύνων ἐμέλησεν: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο ρήμα «οὐκ ἐφρόντισεν» και εκφέρεται με απλή οριστική («ἐμέλησεν»), γιατί δηλώνει πραγματικό αποτέλεσμα.

Δάφνη - Αγ. Δημήτριος